



του Δημητρίου-Μερκουρίου Κόντη*

Ηγνωστή και πάγια θέση της Ελλάδας περί της μίας και μοναδικής διαφοράς με την Τουρκία οδηγεί επίσης στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει πρόβλημα οριοθέτησης θαλασσιών συνόρων στο Αιγαίο. Η θέση αυτή αποτυπώνεται στην αντίστοιχη σελίδα του [ΥΠΕΞ](#), όπου αναφέρονται τα παρακάτω:

1. στη θαλάσσια περιοχή στις εκβολές του Έβρου αυτά είναι οριοθετημένα βάσει του Πρωτοκόλλου των Αθηνών της 26ης Νοεμβρίου 1926.
2. στη θαλάσσια περιοχή που εκτείνεται νοτιώς του Έβρου μέχρι τη Σάμο και την Ικαρία, **ελλείπει σχετικών συμβατικών ρυθμίσεων με την Τουρκία εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής**, σύμφωνα με το εθιμικό δίκαιο...
3. νοτιώς της Σάμου, μεταξύ της Δωδεκανήσου και των τουρκικών ακτών, τα θαλάσσια σύνορα είναι οριοθετημένα βάσει της Συμφωνίας της 4ης Ιανουαρίου 1932 και του Πρωτοκόλλου της 28ης Δεκεμβρίου 1932 μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας...

Η Τουρκία όμως έχει μια ιδιόρρυθμη άποψη για τον τρόπο που θα έπρεπε να καθορίζονται τα όρια της χωρικής θάλασσας μεταξύ δύο κρατών: Όχι βάσει της αρχής της ίσης απόστασης και της μέσης γραμμής (equidistance/median line) αλλά σύμφωνα με την αρχή της ευθυδικίας (equity). Η πάγια αυτή θέση της Τουρκίας, που καλλιεργήθηκε μετά το 1974, η οποία δεν είναι ιδιαιτέρως γνωστή στην ελληνική κοινή γνώμη, αποτυπώνεται στο άρθρο 2 του νόμου του [2674/1982](#) περί των τουρκικών χωρικών υδάτων.

Ακολούθως η Τουρκία θεωρεί ότι δεν υπάρχουν κοινά αποδεκτά οριοθετημένα σύνορα στο Αιγαίο για τους παρακάτω λόγους:

1. Η Τουρκία αποδέχεται οριοθέτηση της χωρικής θάλασσας Ελλάδας-Τουρκίας μόνο με **διμερή συμφωνία**.
2. Το Αιγαίο είναι **θάλασσα ειδικών περιστάσεων** και θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή της ευθυδικίας. **Η τουρκική θέση δεν αναφέρεται μόνο στην οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ αλλά και στην πρώτη και βασική θαλάσσια ζώνη, αυτήν της Αιγιαλίτιδας.**
3. Η Τουρκία δεν θεωρεί δίκαιο σε μια θάλασσα ειδικών περιστάσεων η Ελλάδα να επεκτείνει τη χωρική της θάλασσα πέραν των 6 μιλίων που είναι σήμερα. Τα τελευταία χρόνια ενισχύεται η άποψη στην Τουρκία ότι η ευαίσθητη ισορροπία της Λωζάννης προέβλεπε χωρική θάλασσα τριών

ναυτικών μιλίων για το Αιγαίο. Άρα το καρπούζι δεν θα χωριστεί στη μέση κοντά στα 9 μίλια (6 και 12) αλλά το εύρος των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο θα πρέπει να παραμείνει στα 6 μίλια. Να μοιραστεί δηλαδή η διαφορά από τα 3 μίλια που αναφέρονται στη Λωζάννη και τα 12 που διεκδικεί η Ελλάδα και επιτρέπει το Δίκαιο της Θάλασσας (ΔτΘ). Η παραπάνω θέση είναι εντελώς λανθασμένη γιατί η Συνθήκη της Λωζάννης (ΣτΛ) δεν οριοθετεί θαλάσσια σύνορα αλλά αναφέρεται αποκλειστικά στο εδαφικό καθεστώς.

4. Η Τουρκία θεωρεί ότι οι προαναφερθέντες νομικές θέσεις απορρέουν από το **άρθρο 15 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας**, περί Οριοθέτησης της χωρικής θάλασσας μεταξύ κρατών με έναντι κείμενες ή προσκείμενες ακτές το οποίο προβλέπει ότι:

Στην περίπτωση που οι ακτές δύο κρατών κείνται έναντι αλλήλων ή συνορεύουν, κανένα από τα δύο κράτη δεν δικαιούται, ελλείψει αντιθέτου συμφωνίας μεταξύ τους, να εκτείνει την χωρική του θάλασσα πέραν της μέσης γραμμής της οποίας όλα τα σημεία βρίσκονται σε ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσεως από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας καθενός από τα δύο κράτη. **Η παραπάνω διάταξη δεν εφαρμόζεται όμως όπου λόγω ιστορικού τίτλου ή άλλων ειδικών περιστάσεων παρίσταται ανάγκη να οριοθετηθούν οι χωρικές θάλασσες των δύο κρατών κατά διαφορετικό τρόπο.**

Στην ομιλία του στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ τον προηγούμενο μήνα, ο πρωθυπουργός Κυριάκος **Μητσοτάκης** θα δήλωνε ότι:

Άκουσα με χαρά τον πρόεδρο Ερντογάν να λέει ότι η οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών **σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο** είναι προς το κοινό συμφέρον ολόκληρης της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου. Είμαι πεπεισμένος ότι σήμερα έχουμε ένα παράθυρο ευκαιρίας και θα πρέπει να είμαστε αρκετά τολμηροί και αρκετά σοφοί ώστε να αδράξουμε αυτήν την ευκαιρία.

Με ποια ερμηνεία όμως του Διεθνούς Δικαίου θα γίνει η οριοθέτηση; Κατά τον κ. **Καρακωστανόγλου**, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και άλλων διαιτητικών δικαστηρίων, η ευθυδικία έχει επικουρικό, διορθωτικό ρόλο και δεν μπορεί να ανατρέψει τους βασικούς κανόνες του ΔτΘ. Αναφορικά με το Αιγαίο, στην ελληνοτουρκική συμφωνία του 1928 για την Πάσπαργο και στις ιταλοτουρκικές συμφωνίες του 1932, το βασικό κριτήριο που εφαρμόστηκε αρχικά για τον καθορισμό της κυριαρχίας βάσει των διατάξεων της (ΣτΛ) και κατόπιν για τον προσδιορισμό των θαλασσιών συνόρων ήταν η αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής. Η Τουρκία επίσης αποδεχόταν την προαναφερθέντα αρχή στο νόμο του **476/1964** περί χωρικών υδάτων (άρθρο 3). Στον νόμο 2674/1982 οποιαδήποτε αναφορά στη μέση γραμμή απαλείφθηκε, ώστε η εγχώρια νομοθεσία να εναρμονιστεί με την νέα (μετά το 74) πολιτική της Τουρκίας στο Αιγαίο

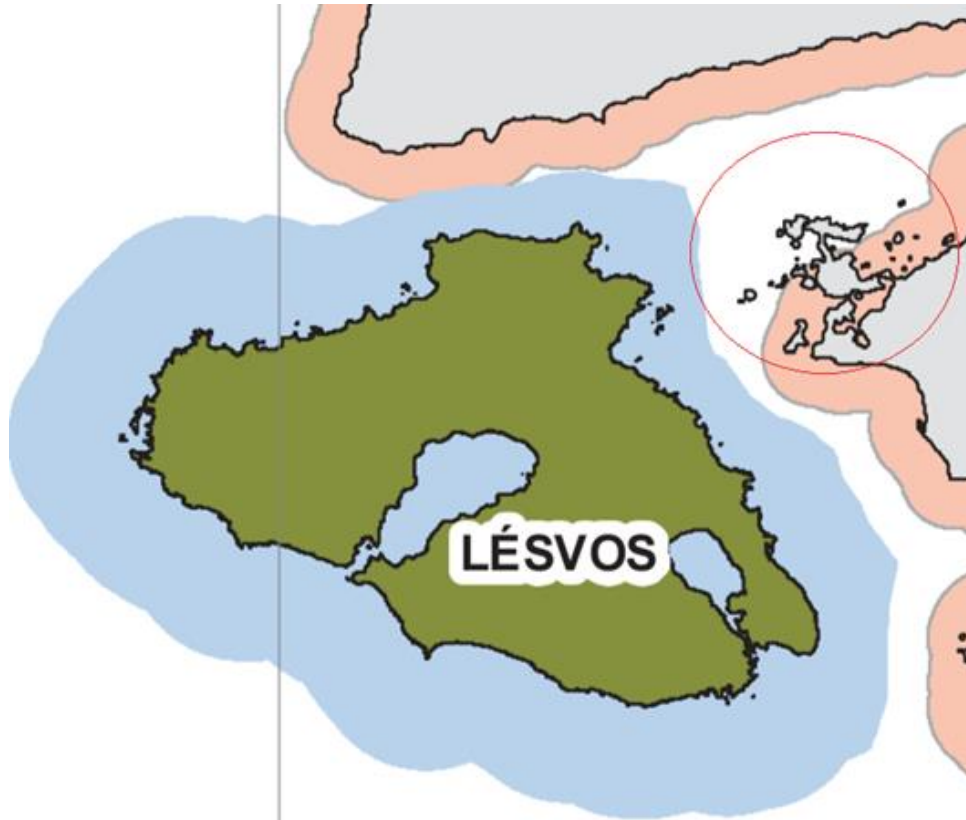
5. Η Τουρκία θεωρεί ότι το ιταλοτουρκικό πρωτόκολλο του Δεκεμβρίου του 1932 είναι άκυρο.

6. Η τουρκική κυβέρνηση έχει πλέον υιοθετήσει επίσημα τη θεωρία περί ύπαρξης νησίδων και βραχονησίδων στο Αιγαίο, που δεν έχουν αποδοθεί στην Ελλάδα με διεθνείς συνθήκες, όπως αποδείχθηκε πρόσφατα με την υπόθεση των θαλάσσιων πάρκων.
7. Το 1964 η Τουρκία προχώρησε σε επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 6 ν.μ. στο Αιγαίο, χαράζοντας ταυτόχρονα ευθείες γραμμές βάσεις. Αυτό σημαίνει ότι πλέον ο κανόνας της μέσης γραμμής δεν θα εφαρμόζεται μεταξύ των ελληνικών νησιών και των τουρκικών ακτών, αλλά μεταξύ των ελληνικών νησιών και των τουρκικών γραμμών βάσης. Οι Τούρκοι επίσης «έκλεισαν» τους κόλπους με τις γραμμές βάσης και απορρόφησαν όλες τις νησίδες που βρίσκονταν εντός, ανεξάρτητα από το αν απέχουν τρία ή παραπάνω μίλια από τις ασιατικές ακτές. Με αυτόν τον τρόπο οι Τούρκοι βρήκαν ένα παράθυρο για να ξεφύγουν από τους περιορισμούς της Λωζάννης και το άρθρο 12.2, αποκτώντας de facto κυριαρχία σε νησίδες και βραχονησίδες πέρα από τα τρία μίλια από τις Ασιατικές ακτές.



5. Τέλος, η Τουρκία επιφυλάσσεται να χαράξει εκ νέου ευθείες γραμμές βάσεις από το 1982, προσθέτοντας μια ακόμα αστάθμητη παράμετρο στο ζήτημα του Αιγαίου. Το ερώτημα που προκύπτει είναι εάν η Τουρκία μπορεί να χρησιμοποιεί μεταγενέστερες έννοιες του ΔτΘ, όπως το σύστημα των ευθειών γραμμών βάσης, για να αλλάξει την ισορροπία της Λωζάννης. Υπάρχει η ερμηνεία του άρθρου 6.2 της ΣτΛ στο σκεπτικό των αποφάσεων Ερυθραίας-Υεμένης (1998-99) του Μόνιμου Διαιτητικού Δικαστηρίου με έδρα τη Χάγη (PCA), που φαίνεται να ευνοεί την Τουρκία. Οι δικαστές θεώρησαν ότι ισχυρό τεκμήριο για τον καθορισμό της ιδιοκτησίας των νησίδων/βραχονησίδων παραμένουν τα χωρικά ύδατα. Δηλαδή αν στο Αιγαίο η Αιγιαλίτιδα ζώνη αυξήθηκε από τρία στα έξι ν.μ., νησίδες και βραχονησίδες εντός της νέας χωρικής θάλασσας των 6 ν.μ. ανήκουν κατά κανόνα στην παράκτια χώρα, εκτός εάν μια τρίτη χώρα μπορεί να προσκομίσει στο δικαστήριο ισχυρότερα τεκμήρια άσκησης κυριαρχικών δικαιωμάτων ή να επικαλεστεί κυριαρχία βάσει τίτλου για τις αμφισβητούμενες νησίδες και βραχονησίδες. Η Τουρκία επικαλείται την παραπάνω απόφαση για να υποστηρίξει ότι τα Ίμια, που απέχουν λιγότερο από 4 ν.μ. από τις Ασιατικές ακτές είναι τουρκικά.

6. Ερυθραία και Υεμένη πήγαν στο PCA με **συνυποσχετικό για να καθορίσουν πρώτα την ιδιοκτησία των βραχονησίδων και σε δεύτερη φάση για να καθορίσουν τα χωρικά τους ύδατα**. Ελλάδα και Τουρκία εμπίπτουν και στη δικαιοδοσία του PCA εκτός από τη “Χάγη” εννοώντας το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ICJ), αφού το πρόβλημα μας είναι αντίστοιχο. Φυσικά η απόφαση για διεθνή διαιτησία θα είναι πολιτική, αλλά χωρίς αυτό το βήμα δεν μπορεί να προχωρήσουμε στην οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ, ειδικά όσο τα Ίμια θεωρούνται νησίδες απροσδιόριστης κυριαρχίας και από τρίτες Δυνάμεις. Σε αυτή την περίπτωση μεγάλη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στη σύνταξη του συνυποσχετικού αλλά και σε **ποιο διεθνές δικαστήριο** θα καταλήξουμε
7. Καταλαβαίνουμε ότι ακόμα και αν η Τουρκία δεν υιοθετούσε τις θεωρίες περί σύνδεσης της ελληνικής κυριαρχίας των νησιών με την υποχρέωση αποστρατιωτικοποίησής τους, τη Γαλάζια Πατρίδα και τη θεωρία των νησίδων και βραχονησίδων που δεν έχουν αποδοθεί στην Ελλάδα με διεθνείς συνθήκες, πάλι η κατάσταση θα ήταν ιδιαίτερος περίπλοκη. Το ότι η μόνη μας διαφορά με την Τουρκία είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ είναι σωστή ως διαπραγματευτική τακτική. Στην πράξη όμως τα πράγματα είναι περισσότερο σύνθετα.
Η κυβέρνηση βρίσκεται στη δύσκολη θέση να πρέπει να πάρει ορισμένες αποφάσεις, που δεν έχουν ληφθεί τα τελευταία 50 χρόνια όπως:
1. Πάγια ελληνική θέση είναι ότι η τουρκική κυριαρχία στο Αιγαίο σταματά στα τρία μίλια από τις ασιατικές ακτές. Το ΥΠΕΞ στους χάρτες Ν1 και Ν14, που δημοσιοποίησε το 2022 αναφορικά με τον τουρκικό αναθεωρητισμό χαράζει τη ζώνη των τριών μιλίων της Λωζάννης σύμφωνα με το άρθρο 12 (με στατικά μίλια). Στους χάρτες αυτούς διαφαίνεται ξεκάθαρα ότι η Τουρκία σήμερα έχει στην κατοχή της έναν αριθμό νησίδων και βραχονησίδων, ούτε ευκαταφρόνητο αλλά ούτε και ανάξιου προσοχής, πέραν αυτού του ορίου. Εδώ τίθεται το ερώτημα εάν το ΥΠΕΞ, την ίδια στιγμή που καταδεικνύει τις τουρκικές αναθεωρητικές προθέσεις για το Αιγαίο, θα πρέπει να αμφισβητεί, έστω και έμμεσα, το παρόν status quo.



1. Το ΥΠΕΞ φρονεί ότι τα θαλάσσια σύνορα στο Αιγαίο είναι οριοθετημένα όμως η Ελλάδα ακόμα δεν έχει αποφασίσει αν θα απαντήσει στη μονομερή πράξη των Τούρκων να χαράξουν ευθείες γραμμές βάσεις στο Αιγαίο πριν από 60 χρόνια. Αν η Ελλάδα ακολουθήσει θα κερδίσει περίπου ένα 3,3% από τα σημερινά διεθνή ύδατα του Αιγαίου, *ceteris paribus*, σύμφωνα με τον καθηγητή κ. Συρίγο. Επίσης **όσο η Ελλάδα δεν απεμπολεί οριστικά το δικαίωμά της για επέκταση των χωρικών υδάτων μέχρι τα 12 ν.μ., η παρούσα οριοθέτηση στο Αιγαίο δεν μπορεί παρά να είναι προσωρινή.**
2. Πλέον το ιταλοτουρκικό πρωτόκολλο του Δεκεμβρίου του 1932 που οριοθετούσε την περιοχή μεταξύ των Δωδεκανήσων και των απέναντι τουρκικών ακτών δεν μπορεί να εφαρμοστεί **ως προς τα θαλάσσια σύνορα**, αφού από το 1964 η κατάσταση στο Αιγαίο έχει αλλάξει με τις τουρκικές γραμμές βάσεις. Ακόμα δηλαδή και αν η Τουρκία αποδεχόταν **το εδαφικό καθεστώς** που προέβλεπε το πρωτόκολλο, η οροθετική της γραμμή δεν θα ίσχυε στο 100% γιατί τα 37 τουρκικά σημεία αναφοράς του πρακτικού έχουν αντικατασταθεί από τις τουρκικές γραμμές βάσεις. Επίσης αν και η Ελλάδα χαράξει γραμμές βάσεις στην περιοχή (δεν πρέπει να το κάνει γιατί θα ακυρώνει στην πράξη το πρωτόκολλο του 1932), ούτε τα 37 ιταλικά (και σήμερα ελληνικά) σημεία αναφοράς θα ισχύουν στο 100%. Οι διαφορές μπορεί να είναι μικρές αλλά είναι υπαρκτές και επικερδείς για την Τουρκία.

Όλοι οι παραπάνω προβληματισμοί με απασχόλησαν κατά τη συγγραφή του τελευταίου μου βιβλίου, που θα αναφέρεται στο ζήτημα των «αμφισβητούμενων» νησιών στο Αιγαίο. Χωρίς να θέλω να μπω σε λεπτομέρειες στο παρόν κείμενο, το γενικό συμπέρασμα είναι ότι **ούτε η**

Τουρκία μπορεί να έχει εδαφικές διεκδικήσεις από την Ελλάδα στο Αιγαίο, αλλά ούτε και η Ελλάδα από την Τουρκία. Το παραπάνω συμπέρασμα απαιτεί και κάποιες παραδοχές από την ελληνική πλευρά, σίγουρα ότι το εδαφικό καθεστώς του Αιγαίου υπολογίστηκε με ναυτικά και όχι στατικά μίλια. Το πιο δραστικό θα ήταν να αποδεχτούμε ότι οι διατάξεις του Άρθρου 6.2 της ΣτΛ εφαρμόζονται και για την Τουρκία. Έτσι καταλήγουμε ότι το σημερινό status quo του Αιγαίου, όπως οριστικοποιήθηκε το 1932, αποτελεί και την de jure διανομή σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 6.2 και 12.2 της ΣτΛ και το ζήτημα των γκρίζων ζωνών τελειώνει οριστικά.

Είναι προφανές ότι σήμερα η Τουρκία δεν καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα. Όμως η ΣτΛ ορίζει ρητά ποια νησιά της αποκαθιστά, από τη στιγμή που η Υψηλή Πύλη είχε θέσει την τύχη όλων των οθωμανικών νησιών του Αιγαίου στα χέρια των Έξι Δυνάμεων από την 1 Απριλίου του 1913. Η ΣτΛ αποκατέστησε στην Τουρκία τις νησίδες και τις βραχονησίδες που βρίσκονταν εντός των χωρικών της υδάτων όταν η ΣτΛ τέθηκε σε ισχύ τον Αύγουστο του 1924. Ακόμα και αν δεχτούμε ότι η ερμηνεία του άρθρου 6.2 στις αποφάσεις Ερυθραίας-Υεμένης, δεν αναφέρεται μόνο στο Λιβυκό πέλαγος αλλά ισχύει και για το Αιγαίο, πάλι καταλήγουμε στο σημερινό status quo, ενώ προκύπτει ότι τα Ίμια είναι ελληνικά ανεξαρτήτως της ισχύος του ιταλοτουρκικού πρωτοκόλλου του 1932.



***Ο Δημήτριος-Μερκούριος Κόντης είναι υποψήφιος διδάκτορας διπλωματικής ιστορίας της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ**

<https://www.anixneuseis.gr>